

Zuid - Oost Salland

Natuurlijk goed in de Regio!

Augustus

2023

Inhoudsopgave

Aan de leden en afnemers	3
20 vragen aan... ..	6
Economische kengetallen Feedm	8
Samenstelling en voederwaarde eerste grassilages seizoen 2023	10
Gebruik antibiotica nam in 2022 verder af	12
Spaanse vleesexport buiten EU daalt spectaculair	14
Plannen en data om PRRS-schade te reduceren zijn beschikbaar	15
Vertering van eiwit allesbepalend bij speendiarree.....	17
Nu echt tijd voor het eerste mestonderzoek van schapen	20
Aflammerseizoen 2023 al volop in voorbereiding	24
Ledenfeest.....	25
Woordzoeker	25
Acties van de maand	26

Aan de leden en afnemers

Het weer blijft groeizaam. De neerslag is soms net iets te weinig, maar voldoende mooie dagen om in te kuilen en er valt wel regelmatig wat. De temperatuur is goed en de maïs bruist dan ook de lucht in. Dus de opbrengsten in ons land lijken zeker goed. De rest van Europa heeft ook geen verkeerd weer op Zuid-Europa na. Daar neemt de temperatuur ongekende hoogten aan. Gelukkig wordt daar sowieso al weinig verbouwd aan grondstoffen en merken we het op de grondstoffenmarkt niet. Maar je merkt wel dat wereldwijd het klimaat verandert. Het lastige blijft of dit iets is van alle tijden (we hadden vroeger hier ook een ijstijd), of dat het echt komt doordat we verkeerd met onze planeet omgaan. Het tweede zal zeker ook het geval zijn en daar moeten we met zijn allen wat aan doen. Maar we kunnen niet als Nederland het beste kindje van de klas zijn.

Maar daarnaast zijn er nog hele andere vraagstukken. De oorlog in Oekraïne blijft ook maar doorgaan en kost elke dag weer veel onschuldige mensen het leven. En ook aan de oorlog heeft ons klimaat geen voordeel. Maar toch vinden we het als het westen lastig om daarbij te helpen. Het is toch ongekend, dat wij als Europa en Amerika daar ons niet verder mee durven te bemoeien. Stop het geld wat wij hier aan klimaat besteden in een oplossing daar, en er valt veel meer klimaat winst te behalen volgens mij. Maar wie ben ik?

In den haag komt er wel een verandering. De politieke partijen zagen aan dat het stikstof dossier dat er wat moest gebeuren. Daarnaast deed de concurrentie van de regeringspartijen goede zaken in de provincies en groeiden ze ook aan de onderhandelingstafels. Dus er moest wat gebeuren. En laat de VVD nou net zo oplettend zijn om er toch nog een voordeeltje uit te halen. Zij hielden hun poot stijf en hopen nu als de redder te worden gezien. Gelukkig zagen de andere partijen al snel dat het weer maar gewoon een spelletje was, wat gespeeld werd.

Maar nu moeten we verder. Het is straks begin 2024 en we hebben in die 5 jaar dan niks bereikt. En misschien is dat ook maar goed ook. Want als

de plannen van 2 jaar geleden waren doorgezet en Tjeerd de Groot zijn zin had gekregen, dan het agrarische landschap er heel anders uit gezien. Maar eerst wachten op de nieuwe verkiezingen. Kijken of de bevolking ook inziet dat we op veel fronten doorslaan en we geen één dossier kunnen afronden. Oftewel er komt een spannende tijd aan, maar wel een tijd waarbij alle kaarten weer openliggen.

Dus we moeten geduld hebben en afwachten. Ons van de beste kant laten zien. En toch ook genieten van het leven. Want het leven is veel te mooi om bij de pakken neer te gaan zitten en alle kleine mooie dingen om je heen niet te zien. Want wat is het platteland toch mooi.

Grondstofprijzen

De prijzen van grondstoffen zijn plotseling even fors gestegen. Rusland blijft lastig doen met de graanddeal. Op zich zijn er genoeg grondstoffen voorhanden en lijkende de komende oogsten goed. Echter doordat Rusland veel onrust zaait, wint het sentiment en zijn de prijzen hoger. Echter we verwachten dat de realiteit weer doordringt en uiteindelijk de prijzen weer dalen naar het niveau van begin juli en misschien nog verder door. Maar dat blijft afwachten.

Dit betekent op de korte termijn niet meer veel daling en soms zelfs lichte stijgingen. We hopen dat de realiteit het van het sentiment wint en de eventuele stijgingen van korte duur zijn.

Nieuwe collega

In april heeft onze collega Simone de Louw – Nijland aangegeven een nieuwe uitdaging te hebben gevonden. Daarom is per half april Mariska Zandbelt bij ons op kantoor gestart. U zult Mariska al wel aan de telefoon gehad hebben. We wensen Mariska heel veel succes bij ons en Simone veel succes bij haar nieuwe uitdaging.

Investeringsen

Wij zitten natuurlijk ook niet stil. In mei hebben we perslijn 1 omgebouwd en voorzien van een frequentieregelaar. Nu kunnen we op 2 perslijnen nagenoeg zonder stoom (oftewel gas) persen. Ons gasverbruik per 100 kg is dan ook met ruim 60% gedaald. Dus wij zijn veel minder afhankelijk geworden van de gasprijs. Het elektriciteitsverbruik per 100 kg is daarbij met maar 8% gestegen. Dus zeker goed voor onze kostprijs.

In september wordt de nieuwe hamermolen geïnstalleerd. We hopen dan nog een homogener maalfijnheid te kunnen realiseren en verwachten dat hiermee ook de brokkwaliteit verbeterd.

In de fabriek hebben we ook een automatisch blussysteem in de ruimten met veel elektriciteitskasten gerealiseerd. Hierdoor moet de schade bij een eventuele brand heel beperkt blijven. Bij detectie van enige rook, wordt de hele ruimte vol geblazen met gas en heeft het vuur geen zuurstof meer om verder te branden.

Inname granen.

Ook dit jaar neemt Zuid Oost Salland weer eigen verbouwd graan (tarwe, triticale, gerst, rogge en maïs) in, via het z.g. poortwachtersysteem. Als u hiervoor papieren van Zuid Oost Salland wilt ontvangen, kunt u dit op ons kantoor melden. Deze papieren zijn noodzakelijk om een goede kwaliteit van ons product te kunnen waarborgen. Deze papieren moeten teruggestuurd worden voor de aanvang van de oogst en zullen steekproefsgewijs worden gecontroleerd door onze voorlichter.

Vakantiebestellingen

We hebben het al eerder over gehad, maar toch even voor uw herinnering. Zoals ieder jaar gaan de medewerkers, (in de fabriek, kantoor, voorlichters, winkel) om beurten op vakantie zodat wij u steeds goed van dienst kunnen blijven zijn. Indien u uw bestelling tijdig doorgeeft, zullen wij ervoor zorgen, dat u hier niets van merkt.

Hans Verheul

20 vragen aan...

Naam: Koen Kemper

Woonplaats: Holten

Functie bij ZOS: Buitendienst rundvee

Hoe lang werk je al bij ZOS: Bijna 6 jaar inmiddels

Vertel eens iets over jezelf: Ik woon samen met mijn vriendin Ilse en zoon Teun op de boerderij waar ik samenwerk met mijn ouders.

➤ **Hoe kijk je naar het bedrijf Zuid- Oost Salland?**

Zuid- Oost Salland is in mijn ogen een bedrijf wat dicht bij de klant staat en nog echt coöperatief te werk gaat. Geen commerciële doelen maar gewoon zorgen dat de boer goed draait.

➤ **Waar kan jij wakker van liggen?**

Van onze zoon Teun...

➤ **Over welk onderwerp praat je het liefst?**

Het liefst over alles wat er speelt op het boerenbedrijf.

➤ **Muziek top 5**

Boh Foi Toch

➤ **Dit wilde ik als kind worden.**

Boer!

➤ **Ik verdiende mijn eerste geld met.**

Sleutelen bij een mechanisatiebedrijf.

- **Ik word chagrijnig van**
Duurzaam-stikstof-vegetarisch-veganistisch.
- **De beste manier om het weekend te beginnen.**
Met een vrijdagmiddagborrel.
- **Zo ziet mijn ideale weekend eruit.**
Zaterdag mooi thuis aan het knooien en zondagmiddag met mooi weer de BBQ aan.
- **Dit zou het perfecte bedrijfsuitje zijn.**
Een midweekje Gerlos lijkt mij wel wat.
- **Deze collega mag wel wat vaker koffie halen.**
Gerjanne Beltman
- **Deze radiozender luister ik het liefst tijdens het werk.**
Piet piraat: weinig serieuze onderwerpen, dat past mij.
- **Wat is het belangrijkste wat je van je ouders hebt geleerd?**
Koen normaal doen.
- **Ben je een zomer of winter persoon en waarom?**
Vooral een zomer persoon omdat ik dan lekker met de regeninstallatie op pad kan.
- **Wat heb je als kind altijd graag willen hebben maar kreeg je niet?**
Een crossmotor.

Economische kengetallen Feedm

1^e helft 2023 gelijk aan 1^e helft 2022

Inmiddels zijn alle cijfers met betrekking tot Feedm 1^e half jaar 2023 binnen.

Feedm laat de economische kengetallen zien op basis van daadwerkelijk geleverde liters aan de fabriek inclusief de gevoerde liters aan de kalveren.

In onderstaand schema vindt u de gemiddelde resultaten van het 1^e half jaar 2023 afgezet tegen het 1^e half jaar van 2022

	1 ^e helft 2023	1 ^e helft 2022
Bedrijfsgegevens		
Totaal koeien	111	111
Droge koeien	10	10
Koe/dag		
Melk (kg)	29	28.5
Vet %	4.5	4.48
Eiwit %	3.59	3.57
Vet & eiwitgrammen	2382	2288
Koe/jaar		
Melk (kg)	9578	9405
Meetmelk (kg)	10450	10065
KV kosten incl. bijproducten	1099	967
Melkgeld	4990	4706
Saldo melk-voer	3891	3739
100 kg meetmelk		
Krachtvoer + bijproducten	24,7	25.2
Melkgeld (€)	47,79	46,76
Krachtvoer (€)	10,18	9,55
Bijproducten (€)	0.34	0,27
Voerkosten (€)	10,52	9,55
Saldo (melk-voer) (€)	37,27	37,18

De dieraantallen zijn in de eerste helft gelijk aan 2022. De melkproductie heeft weer een lichte stijging doorgemaakt. Meetmelk gaat inmiddels ruim door de 10.000 kg heen. Het saldo van 2023 is nog fractioneel beter dan 2022 in dezelfde tijd. Voerkosten zijn in het eerste half jaar hoger, evenals het melkgeld. De prognose is dat beide in de 2^e helft van 2023 zullen gaan dalen.

Kort samengevat is het saldo technisch een mooi eerste half jaar. Er wordt behoorlijk netjes gemolken en de krachtvoergift inclusief bijproducten zit nog netjes onder de 25 kg per 100 kg meetmelk. Een mooi resultaat waar wij als Zuid- Oost Salland trots op zijn.

Samenstelling en voederwaarde eerste grassilages seizoen 2023

De eerste snede graskuilen zijn alweer een aantal weken geleden geoogst en de uitslagen van de analyses beginnen binnen te komen. Een overzicht van de eerste analyses van de eerste ruim 1000 monsters van Eurofins staat in onderstaande tabel. De nieuwe analyses worden vergeleken met het gemiddelde van alle voorjaarskuilen van vorig jaar. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er een goede kwaliteit gras gewonnen is met een mooi eiwit- en suikergehalte en verteringscoëfficiënt van OS en NDF. Dit resulteert in een hoge berekende energiewaarde (VEM) ten opzichte van vorig jaar. Door het lagere droge stofgehalte komt de eiwitwaarde vooral terug in de onbestendig eiwit en minder in het bestendig eiwit.

In de praktijk zien we bij de eerste bedrijven waar de eerste snede gevoerd wordt dat we wel tegen de grenzen aanlopen wat de koeien aan suikers en zuren kunnen verdragen. In veel gevallen past het goed om de kuil te verdunnen met extra vers gras of maiskuil. Ook is het goed om ruim voldoende eiwit te voeren bij deze kuilen. Eiwit buffert zuren en suikers in de pens waardoor mest rustiger wordt en er beter wordt gemolken. Dit eiwit kan gevoerd worden vanuit Soya/raap uit krachtvoer. Daarnaast merken we dat bierbostel in veel gevallen een welkome aanvulling is om meer rust en stabiliteit te krijgen.

Chemische samenstelling (bron: Eurofins)

(in g/kg DS)	2023	2022	(in g/kg DS)	2023	2022
DS	390	443	VEM (/kg DS)	971	945
As	105	93	E-dairy (/kg DS)	982	963
RE (exclusief)	156	148	DVE	77	77
NH3	8.6	8.4	OEB	29	19
RE (inclusief NH3)*	171	162	WDVE	76	73
RVET	39	39	FEB	38	29
RC	225	243	SUSAZ	118	86
NDF	423	460	E-structo (/kg DS)	248	246
ADF	242	261	SFRE	92	87
ADL*	17	20	GFRE	31	28
Suiker	112	112	LFRE	13	12
Melkzuur	60	43	WFRE	136	126
Azijnzuur	14	13	SFKH	180	171
Boterzuur	1.7	1.4	GFKH	144	149
Alcohol*	10	8	LFKH	144	157
Fermentatieproducten*	85	64	WFKH	468	477
REST	66	70	WDVMet	1.7	1.6
			WDVLys	4.8	4.6
VC-OS	81.6	78.4	GN	93	88
VC-NDF	79.1	74.0	dEBs (meq/kg DS)	578	375

Gebruik antibiotica nam in 2022 verder af

Het gebruik van antibiotica in de Nederlandse veehouderij is in 2022 met 22,9 procent sterk gedaald ten opzichte van 2021. Het antibioticagebruik in de rundveehouderij is al sinds 2014 stabiel op een laag niveau. Vorig jaar hebben de konijnenhouderij (-32,4 procent), varkenshouderij (-23,8 procent) en vleeskuikenhouderij (-7,6 procent) de grootste daling gerealiseerd.

© Twan Wiermans

Dat blijkt uit een rapportage van de Autoriteit Diergeneesmiddelen (SDa). In de verschillende sectoren zijn actieplannen ontwikkeld om het gebruik van antibiotica te verminderen en dat werpt zijn vruchten af. Het antibioticagebruik in de kalkoen- en kalversector is wel wat gestegen met respectievelijk 4 en 5,6 procent ten opzichte van het gebruik in 2021.

De daling ten opzichte van het door de overheid aangewezen referentiejaar 2009 is nu 77,4 procent in de Nederlandse veehouderij. De SDa vergelijkt jaarlijks de gebruikscijfers van antibiotica met de verkoopcijfers. Door verandering in de Europese regelgeving is het nu voor dierenartsenpraktijken in de Europese Unie mogelijk middelen die in eigen

land niet beschikbaar zijn in een andere EU-lidstaat te kopen. Hierdoor kan de vergelijking tussen gebruiks- en verkoopcijfers voor de Nederlandse dierhouderij in de toekomst van minder toegevoegde waarde zijn. De SDa realiseert zich dit en zal in samenspraak met andere EU-lidstaten proberen de omvang van deze inkoop te duiden.

Grote variatie

In de diercategorieën waar een toename in gebruik is te zien, zijn de verschillen tussen bedrijven groter, ziet de SDa. Zodra het aantal bedrijven met een hoog gebruik significant daalt, kan de SDa ook voor deze categorieën dieren een benchmarkwaarde voor aanvaardbaar gebruik opstellen. De gegevens van de geitensector zijn nog niet volledig. 'Dierenartsen en geitenhouders zullen zich samen moeten inzetten om alle gegevens, die nodig zijn om het gebruik van antibiotica te berekenen, inzichtelijk te maken', stelt de SDa.

De resultaten van 2022 zijn volgens de organisatie overwegend positief. De SDa maakt uit de gegevens op dat veel dierhouders en dierenartsen succesvol zijn in hun streven het gebruik van antibiotica structureel te verlagen. 'De focus blijft ook de komende jaren liggen op een reductie van het antibioticagebruik bij de structureel hoog gebruikende bedrijven en hun dierenartsen om daarmee de kans op het ontstaan en verspreiden van resistente bacteriën te verminderen.'

Bron: Nieuwe Oogst.nl

Spaanse vleesexport buiten EU daalt spectaculair

De Spaanse vleesafzet op de wereldmarkt loopt flink terug. In de eerste jaarhelft van 2023 is 16 procent minder ton aan vleesproducten afgezet naar landen buiten de Europese Unie (EU) dan in dezelfde periode van 2022. In juni lag die vleesexport zelfs 26 procent lager.

Volgens de handelcijfers van Cexgan is in juni 110.753 ton Spaanse vleesproducten afgezet buiten de EU. Dat is een krimp van 26 procent ten opzichte van juni 2022. Het betreft vooral een teruggang van de varkensvleesexport, goed voor 95.360 ton, een teruggang van 28 procent. Van januari tot en met juni heeft Spanje 771.556 ton vlees geëxporteerd. Dat is 16 procent minder dan in dezelfde periode in 2022. Opvallend is dat er 3,5 procent meer pluimveevlees vanuit Spanje is geëxporteerd. De overige dierlijke sectoren noteren allemaal een exportdaling. De export van varkensvlees naar derde landen daalde met 17 procent en de export van rundvlees met 119 procent. Ondanks een 8,3 procent exportvolume is en blijft China de belangrijkste bestemming voor de Spaanse vleesexport naar derde landen. Japan is en blijft het tweede bestemmingsland voor Spaanse vleesproducten. De Filipijnen, Zuid-Korea en Groot-Brittannië maken de top vijf belangrijkste exportbestemmingen buiten de EU compleet.

Bron: Varkens.nl

Plannen en data om PRRS-schade te reduceren zijn beschikbaar

Het nationaal PRRS-plan is een jaar onderweg. De plannen om de schade door het virus te beperken zijn klaar. 'De plannen zijn logisch en nuttig.'

De 49 voorlopers in het Nationaal PRRS-plan van de Coalitie Vitale Varkenshouderij (CoViVa) hebben de plannen gereed om de gevolgen van PRRS te verminderen op hun bedrijven. De plannen zijn enigszins behoudend, zegt dierenarts Karlijn Eenink van Royal GD, die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het Nationaal PRRS-plan. Eenink: "Het speerpunt in de plannen is om PRRS zo veel mogelijk te isoleren op de bedrijven, zodat het virus zo min mogelijk schade aanricht. Er zitten geen ingrijpende plannen tussen voor herd closure of depop-repop van bedrijven." Met herd closure voer je langdurig geen opfokzeugen aan en verlaten de gespeende biggen direct het bedrijf. Met inzet van vaccinaties is het dan mogelijk de besmettingsketen op een bedrijf te doorbreken, en PRRS-vrije biggen te leveren.

Eenink: "Niettemin zijn de plannen logisch en nuttig, en wordt misschien een eerste stap gezet naar het uitdoven van het virus. De te treffen maatregelen zijn bovendien ook allemaal nodig als een bedrijf op termijn alsnog kiest voor een meer radicale vorm van PRRS-bestrijding."

Op 83% van de bedrijven minstens een keer PRRS-virus aangetroffen

Het nationaal PRRS-plan met de 49 voorloperbedrijven loopt nu een jaar. Eind juni hebben de deelnemende varkenshouders en hun dierenartsen elkaar ontmoet. Ook is de derde ronde monsters genomen. Op 83% van de bedrijven met zeugen en gespeende biggen is in ieder geval een keer het PRRS-virus aangetroffen na een PCR-test. Het zijn niet steeds dezelfde bedrijven. Bij 75 tot 80% van de vermeerderingsbedrijven komt PRRS uit de PCR-test. Het is na drie testronden nog te vroeg om een trend te zien in de PRRS-ontwikkeling op bedrijven. Er volgen nog drie testronden, waarvan de laatste staat gepland in 2024. Eenink vertelt dat ze nu wel op het punt zijn aangekomen om bedrijven in te delen op basis van hun PRRS-status.

Net zoals dat met bijvoorbeeld salmonella ook gebeurt. De bedoeling is dat een dergelijke indeling gereed is voor het vierjarige PRRS-project in 2025 afloopt. Maar liever eerder, betoogt Eenink.

Uitslagen zijn soms moeilijk te interpreteren

De voorloperbedrijven hebben zonder uitzondering meer behoefte aan duidelijkheid bij PRRS-diagnostiek, signaleerde Eenink tijdens de bijeenkomst. “Uitslagen zijn soms moeilijk te interpreteren. Het is niet altijd zwart-wit. Varkenshouders en dierenartsen willen een soort beslisboomachtig iets, om vanuit een gestandaardiseerd model de diagnose te stellen. En zo nodig daarvan af te wijken als de situatie daarom vraagt.” Eenink heeft het gevoel dat na een wat rommelige start van het PRRS-project de deelnemers nu aardig op een lijn zitten, en dat de bijeenkomst zorgde voor meer groepsgevoel.

PRRS-biosecurityscan voor elk bedrijf

Dit najaar komt een PRRS-biosecurityscan beschikbaar voor varkenshouders. De scan is afgelopen tijd ontwikkeld en wordt nu getest, vertelt Eenink. De tool meet het besmettingsrisico, en geeft resultaten en actiepunten. De scan komt op de CoViVa-website te staan. Daar zijn ook de AVP-preventiescan en welzijnscheck varkens te vinden. Varkenshouders vinden preventie belangrijk, zegt Eenink. “Je ziet dat varkenshouders echt met biosecurity aan de slag willen.”

Het Nationaal PRRS-plan startte in 2022 en loopt tot 2026. De bedoeling is dat elke varkenshouder met de opgedane kennis bij de voorloperbedrijven over twee jaar handvatten heeft om de schade door PRRS op zijn bedrijf te verminderen. Daarvoor gaat de GD een overzicht maken met strategieën die hebben bewezen tot minder PRRS-schade te leiden op varkensbedrijven. Het grote doel van het project is dat elke varkenshouder PRRS gaat bestrijden, en zo de schade door dit virus sterk vermindert. De aanpak is vergelijkbaar met de werkwijze die is toegepast om het antibioticagebruik te verminderen.

Bron: Boerderij.nl

Vertering van eiwit allesbepalend bij speendiarree

De vertering van ruw eiwit uit specifieke grondstoffen heeft grote invloed op de mate van problemen met speendiarree. Het is bepalender dan de hygiënetoestand. Dat blijkt uit promotieonderzoek van Bart van der Hee, onderzoeker darmgezondheid bij Wageningen University & Research. De onderzoeker keek naar de mechanismen achter speendiarree, aangezien die niet helemaal duidelijk zijn. Dat gebeurde in de praktijk, en met een model om de darm na te bootsten.

Voor het onderzoek is de relatie in beeld gebracht tussen vertering (eiwitfermentatie), het vormen van restproducten (metabolieten) na vertering en aanwezige darmbacteriën. Dieren met diarree hebben als gevolg van onverteerd voer meer eiwit-fermenterende bacteriën zoals *Escherichia coli* en *Campylobacter coli*. Die produceren aanzienlijk meer schadelijke gifstoffen voor de darmwand. De hoeveelheid aanwezige bacteriën in de darm is dus niet de directe oorzaak van de diarree, maar het gevolg van slechte vertering. Verteerbaarheid blijkt bepalender dan hygiëne.

In een andere proef keek Van der Hee naar de verteerbaarheid van eiwit. Bij slechter verteerbaar eiwit nam de mate van diarree vanaf 4 tot 14 dagen na spenen toe. Ongeacht de hygiënische status van het bedrijf. Met andere woorden: verteerbaarheid bleek hier bepalender dan hygiëne, waarbij vooral de ontwikkeling van het darmsysteem vóór het spenen belangrijk is.

Veilige grondstoffen

Verlagen van het gehalte aan ruw eiwit kan bijdragen aan minder speendiarree, zoals voerfabrikanten dat toepassen in speenvoeders. Echter, een voldoende hoog eiwitniveau is belangrijk voor groei. Dit onderzoek laat volgens Van der Hee zien dat de bron van het ruw eiwit net zo belangrijk is als het aandeel in het rantsoen.

De onderzoeker verwacht positieve resultaten met goed verteerbare eiwitten uit bijvoorbeeld melk (caseïne), bloedplasma en insecten. “Het is de bedoeling dit met het nieuwe cel-model na te gaan. Op die manier kunnen we in beeld brengen welke nieuwe grondstoffen veilig te gebruiken zijn op darmniveau.” Overigens wordt in vervolgonderzoek ook gekeken naar het aandeel vezels in relatie tot ruw eiwit. Uit experimenten blijkt namelijk dat de vezelfractie de fermentatie van eiwit remt als gevolg van verzuring aan het eind van de dunne darm.

Werking nabootsen

Verder draagt het onderzoek bij aan verfijning van het model. Daarmee zijn op termijn nauwkeurige voorspellingen te maken van de werking van grondstoffen met minder dierproeven. Ook kunnen straks genetische verschillen in *E. coli*-gevoeligheid tussen varkens van hetzelfde ras of lijn worden meegewogen. Van der Hee neemt bij de ontwikkeling van het model het onderdeel rondom de invloed van anaerobe bacteriën op de vertering voor rekening. “Dat zijn vaak goede bacteriën die we tot nu toe moeilijk in modellen kunnen meenemen. Hopelijk geeft dat nog meer selectiemogelijkheden voor grondstoffen.”

Speendiarree en slingerziekte

Speendiarree en slingerziekte zijn twee verschijningsvormen van speenstress en fouten in de voeding waardoor de ziekmakende bacterie *E. coli* toeslaat. De mest bij speendiarree is waterig; slingerziekte kan gepaard gaan met oedeemvorming en zenuwafwijkingen. De meeste darmproblemen bij biggen zijn een samenspel van meerdere ziekteverwekkers en voer- en managementfactoren. Naast de *coli*'s kunnen overigens ook andere ziektemakers toeslaan, onder andere het rotavirus en salmonella.

Optimalisatie van de omstandigheden vermindert de kans op deze darmaandoening, maar kunnen het niet altijd verhelpen. Een belangrijk sturingsmiddel is de opname en samenstelling van het biggenvoer voor en na het spenen. Ook is vaccinatie mogelijk, maar de ervaringen daarmee zijn wisselend.

Om inzicht te krijgen in de oorzaken van darmproblemen kunnen mestmonsters of gestorven varkens worden onderzocht. Met een kweek is de specifieke bacterie met giftige stoffen (toxinen) te vinden.

Nu echt tijd voor het eerste mestonderzoek van schapen

De kou van afgelopen voorjaar heeft de ontwikkeling van maag-darmwormen iets vertraagd. Inmiddels is het een goed moment om het eerste mestmonster te laten onderzoeken. Door de warmte in juni zullen wormen zich zeker sneller gaan ontwikkelen.

Maag- darmwormen houden niet van kou. Die vertraagt hun ontwikkeling, beneden de 12 graden gebeurt er op dat gebied nauwelijks iets. Nu was het dit voorjaar lang aan de koude kant, de 12 graden werd vaker niet dan wel gehaald. Volgens gegevens van het KNMI duurde het voor wat betreft De Bilt drie weken langer dan voorgaande jaren voor de temperatuur een beetje in de lift zat. Goed nieuws, zou je zeggen. Want ook de ontwikkeling van wormen liep vertraging op. Hoeveel is lastig te zeggen, het voorjaar was namelijk ook nat en daar houden wormen juist weer wél van. Twee weken ontwikkelingsvertraging is echter wel aannemelijk en daarmee kon ook het eerste mestonderzoek wel even wachten. Door de trage start duurde het immers langer voor de eerste wormeitjes in de mest te zien zouden zijn.

Laat naar buiten

Daar kwam nog bij dat veel percelen lang erg nat waren. Soms zelfs te nat om de dieren half april al in te kunnen scharen. Toch is het vertragende effect hiervan op maag- darmwormen niet zo groot al schapenhouders misschien hoopten. De gedachte dat later naar buiten betekent dat je dus ook later kunt beginnen met mestonderzoek, is overigens niet zo gek. Een schone wei raakt immers pas besmet als er ooien op lopen. Zij hebben wormen aan boord, hun lammeren niet. Die worden schoon geboren. In de ooien gaan de wormen vlak na het af lammeren als een dolle eitjes produceren. Er gaat zoveel energie zitten in de productie van melk dat er minder overblijft voor bestrijding van wormen. Die grijpen dan ook meteen hun kans. De productie van eitjes stijgt met de melk op.

Pas als de melkproductie na ongeveer vier weken weer afneemt, zakt bij dieren met een goede weerstand tegen worminfecties ook het aantal wormeneitjes. Meestal valt dat samen met het moment dat de dieren de wei in gaan. Door de nattigheid was dat misschien later dan andere jaren waardoor het aantal wormeieren per gram mest ook wat lager was. Samengevat: er waren minder wormeitjes die zich konden ontwikkelen naar infectieuze larven en doordat het relatief koud was, duurde deze ontwikkeling ook relatief lang.

Twee weken vertraging

Als de lammeren die larven vervolgens met het gras binnenkrijgt, dan duurt het nog eens twee weken voor de larven volwassen zijn geworden en zelf eitjes gaan produceren. Die vervolgens weer in de mest zijn terug te vinden. Drie weken na uitscheiding door de ooi plus twee weken via het lam betekent dat vijf weken na het inscharen eitjes in de mest van de lammeren te vinden zullen zijn. Het effect van de voorjaarskou kan ervoor gezorgd hebben dat het hele proces zo'n twee weken vertraagd is ten opzichte van jaren met een warmer voorjaar. Vijf weken plus twee weken vertraging maakt zeven weken. Zolang lopen de ooiën met hun lammeren inmiddels wel buiten. Dat betekent dat het inmiddels een prima moment is om het eerste mestmonster in te sturen voor onderzoek. En wie dat een maand geleden voor de zekerheid al deed, en toen op basis van de uitslag meende dat het wel meeviel met die wormen, kan nu een tweede monster laten onderzoeken. Want de cyclus heeft niet stilgestaan. Met het stijgen van de temperatuur treedt nu zelfs een versnelling op. Als het tussen de 25 en 30 graden Celsius is, en er komt ook nog een bui regen overheen, dan doen de larven er nog maar 12 dagen over voor ze volwassen zijn en zelf weer eitjes gaan leggen. Door gedurende de zomer elke vier weken de mest te laten onderzoeken op aantallen en soorten wormeitjes, krijg je inzicht in de wormtoestand op je bedrijf. En loopt het aantal eitjes te veel op? Dan ben je er op tijd bij om heel gericht in te grijpen.

Eitjes, hoeveel is veel?

De hoeveelheid eitjes in de mest wordt uitgedrukt in EPG. Dat staat voor Eitjes Per Gram mest. Wat veel of weinig eitjes zijn, verschilt per wormsoort. In de zomermaanden speelt vooral *Haemonchus contortus* een rol. Die produceert enorm veel eieren. Tot 750 eitjes per gram mest wordt bij deze maag- darmworm beschouwd als ongevaarlijk. Vanaf augustus, september gaat het meestal om de diarree veroorzakende *Teladorsagia* en *Trichostrongylus* deze soorten leggen veel minder eieren. Vaak zijn deze drie wormsoorten echter tegelijk in meer of mindere mate aanwezig. Hanteer daarom in de zomerperiode een grenswaarde van 750 EPG. Richting het najaar is een grens van 500 EPG aan te houden.

Alleen jong en heel oud een wormkuur

Het zijn de ooien die zorgen voor de besmetting van schoon grasland. Dan lijkt het logisch om hen eerst te ontwormen voor ze na het aflammeren een schone wei in gaan. Lang was dat inderdaad de standaardmethode, inmiddels niet meer. Het is zelfs onwenselijk omdat het de resistentie in de hand werkt tegen de beschikbare wormmiddelen. Het is ook niet nodig want met het afnemen van de melkproductie neemt ook het aantal maag-darmwormen vanzelf af. Bij het spenen zakt de ei-uitscheiding bij gezonde dieren in korte tijd weer tot een laag niveau. Dat is anders voor heel jong afgelammerde ooien die nog niet genoeg weerstand tegen wormen hebben opgebouwd. Zij hebben vaak wel een wormkuur nodig. Ook heel oude ooien en zij die erg schraal de lammertijd in gingen of veel conditie verloren in de zoogperiode kunnen beter wel ontwormd worden voor ze de wei in gaan.

Omweiden houdt wormendruk laag

Een goede manier om zonder wormmiddelen de wormendruk laag te houden is regelmatig om te weiden naar een schone wei. Verplaats de ooien en hun huidige wei zijn uitgegroeid tot besmettelijke larven. Bij temperaturen tot 20 graden betekent dat elke drie weken een schone wei nodig is. Is het warmer, dan moet omweiden elke twee weken. Er is sprake van een schone wei als er minstens drie maanden geen schapen hebben gelopen. Lukt omweiden niet? Dan moet bij een te zware infectie behandeld worden met een middel specifiek voor de wormsoort die met een mestmonster is aangetoond. Behandel de vijf procent sterkste en zwaarste dieren niet. Met een klein beetje infectiedruk bouwt het hele koppel namelijk weerstand op.

Zo neem je een goed mestmonster

Verzamel van vijf tot zeven dieren een bolletje verse mest. Pak niet alleen mest van heel magere of heel dikke lammeren, probeer zo veel mogelijk mest te verzamelen van 'gemiddelde' dieren om een betrouwbare uitspraak voor de hele groep te kunnen doen. Mest oprapen van de grond mag, mits die net gevallen is. Een kleine hoeveelheid volstaat, denk aan het volume van een golfballetje. Zorg ervoor dat je van ieder dier ongeveer evenveel mest verzameld. Maak onderscheid tussen lammeren en oudere ooien, kies de groep waarover je worminformatie wilt hebben. Meng de mest per diergroep goed door elkaar. Gebruik er bijvoorbeeld een oude vork voor. Of doe een plastic handschoen aan en meng de mest tussen de vingers, verpak de gemengde mest luchtdicht in een plastic zakje en geef het af bij je dierenarts. Kun je het mestmonster niet direct inleveren? Bewaar het dan in de koelkast, de wormeitjes komen door de kou dan niet uit.

Bron: hetschaap.nl

Aflammerseizoen 2023 al volop in voorbereiding

Het lijkt nog ver in de toekomst, toch is het nu al tijd om de aflammerperiode voorjaar 2023 voor te breiden. Wanneer u al weet in welke maand u de aflammerperiode wil laten plaatsvinden dan is ook al bekend wanneer de dieren bij de bok moeten. Daarvoor moet er ook al nagedacht worden welke dieren worden aangeboden bij de bok. Om zo veel mogelijk genetische vooruitgang te bereiken is niet alleen een goede dek bok nodig maar ook de beste melkgeiten.

Deze tijd van het jaar leent zich zeer goed om een reëel beeld te krijgen van de productie van individuele dieren. Hierbij is zowel liters als gehalten per dier het beste uitgangspunt, praktijk laat zien dat de spreiding enorm kan zijn binnen een groep. In de afbeelding een voorbeeldje van dieren in 1 groep.

Het verzamelen van deze gegevens is nog niet voor iedereen een vanzelfsprekendheid en is niet in alle omstandigheden even praktisch te doen. Een goed bijgehouden administratie helpt bij het krijgen van een goed beeld van de melkproductie van individuele dieren door de tijd.

Om insleep van ziektes te voorkomen en de genetische potentie van bokken betrouwbaar in te schatten is het toepassen van KI een risico-arme route. De voorbereiding om ook goede drachtresultaten te behalen vraagt extra tijd en aandacht.

Vanuit voedingsoogpunt is het de kunst om rond het drachtig maken van de dieren qua energiebalans zo goed mogelijk op de norm te voeren. De route naar een gezond afgelammende geit begint nu reeds en daarbij is vooral conditie van de melkgeiten punt van aandacht. Een te ruime conditie is een van de belangrijkste veroorzakers van problemen rond lammeren en opstart. Om deze route nu al uit te stippelen voor de drachtige dieren helpt om het aflammerseizoen tot een succes te maken!

dagproductie		
melk dag	% vet	% eiwit
3,5	3,58	3,63
3,9	4,48	3,68
4,5	4,74	3,41
3,4	4,29	3,25
3,8	5,36	3,92
3,1	3,35	3,28
3,0	3,98	3,68
3,0	3,37	3,77
3,0	4,66	3,46
3,5	4,48	3,53
5,4	6,12	4,21
4,4	2,90	3,03
3,7	3,99	3,20
3,8	4,58	3,79

Ledenfeest

Noteer alvast in uw agenda vrijdagavond 3 november ledenfeest Zuid-Oost Salland. Verdere informatie volgt nog, graag tot dan.

Woordzoeker

De oplossing van de woordzoeker was ZOS natuurlijk goed in de regio. De woordzoeker is door vele mensen ingevuld en ingeleverd. De winnares is geworden Liesbeth Kemper. Zij heeft haar prijs inmiddels ontvangen.

Zuid - Oost Salland

*Natuurlijk goed en altijd
scherp in diervoeders*

Afinol Douglas olie

Duurzame bescherming

750 ml

~~17,95~~

14,35

2,5 ltr

~~48,95~~

39,95

Alleen in Heeten op voorraad

Afinol Bruinoleum

2,5 ltr

~~28,25~~

22,95

Alleen in Heeten op voorraad

Alabastine Houtvuller

Supersterke
plamuurset 2
component

~~17,75~~

14,95

Alleen in Heeten op voorraad

Gratis

fles S- Marc (1,25ltr) ter waarde van
€6,25 bij aankoop van €35.00 aan
verf of schildergereedschap

(Actieartikelen uitgezonderd)
Alleen in Heeten op voorraad

Dorpsstraat 51 Heeten
0572-381 541

Stationsweg 4 Haarle
0548-595 662

Hondensnack Runderpens

1 kg

~~10,75~~
7,95

Gardena Heggenschaar

verlengbare
greep

~~59,95~~
49,95

Kasper Muesli

15 kg

Schape

15,20

Geiten

19,95

Graskantsteker

Gesmeed staal

~~44,95~~
35,95

www.zuidoostsalland.nl

Winkel Heeten

ma t/m vrij 08.30 - 18.00 uur

za 08.30 - 16.00 uur

Zo gesloten

Kantoor Haarle

07.30 - 16.30 uur

gesloten

gesloten

Voorlichters

Louis schoorlemmer	06-11459755	Rundvee & Binnendienst
Mark Braakman	06-36167763	Rundvee
Koen Kemper	06-51726106	Rundvee
Erik Jansen Holleboom	06-42947551	Rundvee & Geiten
Mark Aarnink	06-15189642	Varkens & Konijnen

Openingstijden

Kantoor Haarle

0548-595662

Maandag t/m vrijdag
7.30-16.30

Winkel Heeten

0572-381541

Maandag t/m vrijdag 8.30-18.00
Zaterdag 8.30-16.00

Colofon

CAVV Zuid-Oost Salland u.a.
Stationsweg 4, 7448 RR Haarle
Telefoon: 0548-595 662
Mobiel: 06-114 597 55

E-mail: info@zuidoostsalland.nl
Internet: www.zuidoostsalland.nl
BTW nummer: NL001895655B01
KvK te Enschede nummer: 06020450